

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників ХХІІ Міжнародної
науково-практичної конференції
(26–27 лютого 2026 р., м. Харків)**

Харків 2026

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників XXII Міжнародної
науково-практичної конференції
(26–27 лютого 2026 р., м. Харків)

Харків
2026

УДК [37:001]«20»

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № __ від __.__.2026 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць учасників XXII Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 лютого 2026 р., м. Харків) / за наук. ред. К. Юр'євої. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2026. ____ с.

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Юрій БОЙЧУК – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Світлана БЕРЕЖНА – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Майя БОЛКВАДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Людмила ГАВРІЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, незалежний дослідник (Аахен, Німеччина)

Микола ДАНИЛЮК – доктор філософії з педагогіки, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Далі ДОБОРДЖГІНІДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор Департаменту європейських студій Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Маріам ІСПІРЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Володимир КАРАПЕТАН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Мелс МКРТУМЯН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Рузанна ПЕТРОСЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної психології та соціології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Алла СОКОЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Лела ТАВДГІРІДЗЕ – доктор педагогічних наук, професор, професор департаменту педагогіки Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Марина ТКАЧЕНКО – кандидат педагогічних наук, доцент, координатор наукової роботи факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Володимир ФОМІН – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Нато ШЕРОЗІЯ – доктор педагогічних наук, асоційований професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Катерина ЮР'ЄВА – заступник голови, вчений секретар організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ – доктор габілітований, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща)

Алла СТЕПАНЮК

доктор педагогічних наук, професор,
професор Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

На порозі нової ери, де штучний інтелект стає невід'ємною частиною нашого життя, природнича освіта стикається з безпрецедентними викликами та можливостями. Найбільш значимими серед них є: глобальна інтеграція штучного інтелекту (ШІ) в різні сфери життєдіяльності, зростаюча потреба в адаптації освітніх підходів, формування нових компетенцій для майбутнього (випереджувальна адаптація) тощо.

Сучасна наука (Biology 4.0, Quantum Computing) оперує масивами даних, які неможливо опрацювати традиційними дидактичними методами. Природнича освіта потребує інструментів, що здатні моделювати складні динамічні системи в реальному часі. Разом з тим, дефіцит дорогого лабораторного обладнання та неможливість прямого спостереження мікропроцесів створюють когнітивний бар'єр у навчанні. Тому ШІ розглядається нами як засіб подолання цього бар'єру через створення деталізованих віртуальних середовищ, засіб, який відкриває нові горизонти для аналізу наукових фактів, викладання та навчання.

Використання систем ШІ сприяє персоніфікації навчального процесу, забезпечуючи такі функції, як розробка адаптивних навчальних траєкторій (ШІ аналізує рівень знань та стиль навчання кожного учня, створює індивідуальну програму навчання), інтелектуальне репетиторство, віртуального помічника, який надає миттєвий зворотний зв'язок та додаткові пояснення, створює персоналізований контент, адаптує навчальні матеріали, відео та завдання під потреби учня.

На нашу думку, інтеграція ШІ в освітній процес актуалізує також проблему у площині «штучний інтелект – методи наукового пізнання». Так, окрім усього іншого, змінюються і вимоги до опанування методами наукового пізнання здобувачами освіти як в закладах загальної середньої, так і вищої освіти. Наш багаторічний досвід наукової та педагогічної діяльності дозволяє зробити висновок, що в умовах використання ШІ доцільно максимальну увагу звертати на групу загальних методів наукового пізнання, які використовуються як на емпіричному, так і теоретичному рівнях наукового пізнання. В шкільній практиці ці методи трансформуються у прийоми розумової діяльності. А саме аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення.

DOI:

[Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Проблема формування цих методів (прийомів розумової діяльності) у школярів отримала ґрунтовне опрацювання в працях В. Паламарчук та О. Савченко. У наших дослідження обґрунтовані дидактичні умови озброєння школярів загальними методами наукового пізнання в процесі вивчення предметів природничої галузі знань. Ключова ідея дослідження полягала в тому, що сформувати у здобувачів один певний метод дослідження без взаємозв'язку з іншими неможливо. Цей висновок зроблено на основі аналізу структури загальних методів наукового пізнання, яка засвідчує, що у ній тісно переплетені різноманітні методи наукового пізнання.

Проведений аналіз філософської літератури дав змогу зробити висновок, що в реальному процесі пізнання методи пов'язані. Наприклад, аналіз та синтез тісно переплетені з багатьма методами наукового пізнання. Елементарно-теоретичний аналіз уже передбачає абстрагування від несуттєвого, а абстрагування, в свою чергу, здійснюється на основі аналізу та синтезу. При детальному розгляді можна виявити зв'язок аналізу та синтезу з експериментом, індукцією та дедукцією, сходженням від абстрактного до конкретного і багатьма іншими методами наукового пізнання. Моделювання включає різні методи наукового дослідження в якості складових прийомів: спостереження, вимірювання, експеримент, аналіз і синтез, абстрагування, екстраполяцію та інші. Експеримент, як найбільш складний метод емпіричного пізнання, передбачає використання спостереження, порівняння, вимірювання (елементарних емпіричних методів) і багатьох теоретичних методів наукового пізнання.

Зазначене вище означає, що немає «чистих», ізольованих методів наукового пізнання. Всі вони взаємопов'язані і взаємопроникають один в одного. Кожний метод може використовуватись як самостійний або входити до складу більш складного методу. В останньому випадку він виступає як прийом.

У своєму конкретному науковому використанні методи не просто механічно доповнюють один одного, а діалектично взаємодіють, виступають як взаємопов'язані елементи певної єдності, всередині якої існують складні переходи. Ні один з методів ізольовано, без зв'язку з іншими не може дати вичерпних результатів в дослідженні багатопланових явищ і процесів об'єктивного світу. Це пояснюється тим, що кожний метод має межі своїх пізнавальних можливостей, які залежать від особливостей їх гносеологічної природи. Кожний метод постає в якості необхідної форми поступового поглиблення пізнання об'єктів реальності, в якості засобу, за допомогою якого створюється певний рівень знання.

Між методами наукового пізнання існує певна субординація, яка проявляється як залежність методу від одного домінуючого в системі, що є своєрідним «стержнем», основою системи. Домінування означає своєрідну «адаптовану» супідлеглість окремих методів, тобто їх пристосування до найбільш ефективного вивчення тих сторін об'єктів, які виступають в якості предмета тієї чи іншої спеціальної дисципліни чи навалного предмета.

Таким чином, різнобічна залежність окремих методів один від одного доповнюється залежністю кожного з них від системи в цілому. На окремі методи біологічного дослідження впливають процеси, що виникають в результаті взаємодії цих методів в середині їх цілісної системи. Отже, функціонування того чи іншого методу суттєво обумовлене тим, як він «включений» в даний момент в систему методів і як остання розчиняється в процесі дослідження.

У навчальному пізнанні також широко використовуються методи пізнання. До недавнього часу науковці стверджували, що їм притаманна подвійна функція: якщо методи використовуються в навчальній діяльності вчителя, то виступають засобом організації навчання і служать досягненню його завдань. Якщо ж вони використовуються в процесі учіння, то є засобом засвоєння знань, тобто в даному випадку методи наукового пізнання трансформуються у внутрішню сторону методів навчально-пізнавальної діяльності.

Однак, реалії сьогодення, що стосуються, зокрема, інтеграції ШІ в освітній процес, спонукають нас до визнання потреби виокремлення ще однієї функції методів наукового пізнання в освітньому процесі. А саме, їх участь у налагодженні продуктивної взаємодії учасників освітнього процесу зі штучним інтелектом. Так, на наш запит до ШІ «Які вміння повинні бути сформовані у майбутнього вчителя природничих наук для успішної взаємодії з тобою?», ми отримали відповідь «Підготовка майбутніх учителів природничих наук до взаємодії з системами штучного інтелекту передбачає формування комплексу професійно-цифрових умінь, що включають здатність до педагогічно обґрунтованого формулювання запитів, критичного аналізу отриманої інформації, адаптації згенерованого контенту до освітнього контексту, використання ШІ як інструменту дидактичного проєктування, здійснення дослідницької діяльності та дотримання етичних норм цифрової взаємодії» (ChatGPT). Сформувані ці вміння на належному рівні у здобувачів освіти вбачається нам можливим лише на базі їх озброєння методами наукового пізнання, які використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях наукового пізнання. В 2025 -2026 н.р. ми розпочали на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка експериментальне дослідження із перевірки валідності нашого припущення. Попередні результати обнадійливі!

(на прикладі Google Workspace).....	596
Кодола Р. Використання штучного інтелекту для формування професійно орієнтованої англійської компетентності курсантів.....	599
Колгатіна Л., Коляда А. Формування самоосвітніх умінь учнів засобами штучного інтелекту в контексті таксономії Блума.....	601
Королівська Т. Особливості роботи концертмейстера над вокальними вправами з постановки голосу майбутнього вчителя музики в умовах цифрового навчання.....	605
Крикавський О. Особливості впровадження технологій штучного інтелекту в позашкільній освіті (з досвіду роботи керівників гуртків бродівського центру науково-технічної творчості учнівської молоді).....	609
Кузніченко О., Довга К. Штучний інтелект у трудових відносинах: правове регулювання, переваги та виклики.....	612
Levkin D. Problems and prospects for the application of information technologies in higher education in Ukraine.....	615
Levkovets N. Implementing artificial intelligence for the optimization of accounting and analytical processes.....	617
Li Yabin. The application of digital technology and artificial intelligence in education and art fields.....	619
Livenko A. Digital technologies, artificial intelligence, and investment in the development of modern education.....	623
Лісецька І., Левко В., Йосипенко Л. Цифрова трансформація освітнього середовища ІФНМУ.....	626
Матвеева І. Особливості організації інклюзивного навчання та соціальної інтеграції в закладах позашкільної освіти із використанням інструментів штучного інтелекту.....	629
Медведєва М. Цифрові платформи та сервіси як засіб методичної підтримки STEAM-підготовки майбутніх учителів.....	631
Михайлицька О., Лучка І., Олійник Х., Пітула В. Вплив штучного інтелекту на методологію наукових досліджень у харчовій галузі.....	634
Муртазієв Е., Христовой Д. Цифрові технології та штучний інтелект як інструменти підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти в умовах трансформації освітнього простору.....	637
Негребецький В. Відеоспостереження як метод дослідження в превентивній поліцейській діяльності.....	640
Нешко С., Зроднікова К., Єгоркіна Д. Цифрові технології в освіті: нові перспективи і нові виклики.....	642
Остапівська І. Роль культури інформаційної діяльності у математичній підготовці майбутніх учителів початкових класів.....	644
Петрусь О., Ліпкевич О. Особливості використання інструментів штучного інтелекту Notebook LM в умовах змішаного навчання студентів фахового педагогічного коледжу.....	650
Радюк В. Медіаграмотність як складова професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах цифровізації.....	656
Сахацька О. Ризики заборони ШІ в освітньому процесі: чому студентам потрібна ШІ-освіта.....	659
Смірнова О. Практичний досвід інтеграції інструментів штучного інтелекту у процес навчання англійської мови майбутніх офіцерів.....	663
Соловей І. Цифрова трансформація інтелектуальної та творчої діяльності: роль штучного інтелекту.....	665
Степанюк А. Штучний інтелект: виклики для природничої освіти.....	670
Стовба Т., Бондаренко Д. Цифровий простір як мейнстрім підготовки суднових офіцерів до безпечних та екологічних морських перевезень.....	673
Сторожук О., Заярнюк О., Скібіцький О., Величко Д. Цифрові комунікації і корпоративна освіта як синергійна сила розвитку консалтингу у публічному управлінні.....	678
Терменжи О. Тріада СЗ у системі підготовки педагогів в умовах цифрової трансформації освіти.....	684
Тимошук О. Дидактична трансформація формування радіаційної грамотності в умовах інтеграції штучного інтелекту в цифрове освітнє середовище.....	687
Тітова Л. Можливості платформи Promova у формуванні іншомовної компетентності здобувачів вищої освіти.....	691
Khallo O. Use of digital technologies in the process of training future doctors.....	694
Tsotniashvili Z. Methodological challenges of integrating GenAI into media coverage of armed conflicts: ethical and practical dimensions.....	697
Чинченко С. Адміністративно-правове регулювання ризиків використання штучного інтелекту в освітній та науковій сферах.....	703
Швець А. Інтелектуалізація логістичних процесів: глобальні тренди та досвід впровадження ШІ-технологій.....	705
Шишкарьова О. Штучний інтелект та цифрові технології як каталізатор трансформаційних процесів у науці та освіті.....	708
Шленьова М. Using AI chatbots to organize independent study for future LIS specialists at a technical university.....	710
Ялова А. Персоналізація навчання англійської мови засобами ШІ: адаптивні завдання для розвитку міжкультурної компетентності.....	716
ПЕРШІ КРОКИ В НАУЦІ	718
Від Організаційного комітету	719

Україна, 61002, Харків
вул. Алчевських, 29

У збірці представлено результати актуальних наукових досліджень науковців, викладачів, учителів, вихователів, докторантів, здобувачів третього (освітньо-наукового), другого (магістерського) і першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти, здобувачів загальної середньої освіти – учасників **XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень»** (Харків, 26–27 лютого 2026 р.) з України, Бразилії, Грузії, Данії, Канади, Китайської Народної Республіки, Литви, Німеччини, Польщі.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти і в теоретичних наукових дослідженнях.